

Sygn. akt I ACa 1151/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska (spr.) SO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska
Protokolant :	Barbara Białożył

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w K.

przeciwko Województwu (...) i (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 5 września 2016 r., sygn. akt II C 31/14,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska	SSA Piotr Wójtowicz	SSA Joanna Naczyńska
-------------------------------------	---------------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 1151/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 września 2016r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo (...) SA w K. przeciwko Województwu (...) i (...) sp. z o.o. w K. o zapłatę 15.115.753,43zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, których powód dochodził jako cesjonariusz ekspektatywy wierzytelności z umowy z 15 stycznia 2013r. o świadczenie usług w

zakresie transportu zbiorowego, jaka łączyła pozwanych. Nadto, zasądził z tytułu kosztów procesu od powoda na rzecz pozwanego Województwa (...) 7.200zł, a na rzecz pozwanej Spółki (...) 7.217zł oraz nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Katowicach 39,86zł z tytułu nieuiszczonych wydatków.

Sąd Okręgowy ustalił, że 15 stycznia 2013r. Województwo (...) zawarło ze Spółką (...) umowę o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego w przewozach pasażerskich w transporcie kolejowym na terenie województwa (...) w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2013r. Kwota rekompensaty należna Spółce (...) z tytułu świadczenia tychże usług została określona na 119.780.000 zł (§ 3 ust 2 umowy), a ostatecznie umową zmieniającą z 21 stycznia 2013r. - na 119.780.980,10zł, przy przyjęciu stawki 14,83zł za pociągokilometrogodzinę. W celu sfinansowania realizacji tej umowy, 30 stycznia 2013r. (...) Sp. z o.o. w K., będąca spółką zależną od Spółki (...), wyemitowała 15 obligacji imiennych o łącznej wartości 15.000.000zł, w tym 10 obligacji o łącznej wartości nominalnej 10.000.000zł z terminem zapłaty do 28 czerwca 2013r. i 5 obligacji o łącznej wartości nominalnej 5.000.000zł z terminem zapłaty do 30 września 2013r. Powód poręczył wykup tych obligacji, a 30 stycznia 2013r. zawarł ze Spółką (...) trzy umowy cesji na zabezpieczenie roszczeń związanych z niewykupieniem przez Spółkę (...) obligacji, mocą których Spółka (...) przelała na powoda ekspektatywę wierzytelności z tytułu umowy o świadczenie usług. Obligacje wyemitowane przez Spółkę (...) zostały objęte przez Fundusz (...) SA w K.. Warunki meteorologiczne w grudniu 2012r. i styczniu 2013r. spowodowały zmniejszenie zapotrzebowania na korzystanie z usług publicznego transportu zbiorowego, co miało wpływ na pogorszenie sytuacji finansowej Spółki (...), która nie wykupiła obligacji objętych przez Fundusz (...), w związku z czym Fundusz wezwał powoda jako poręczyciela do zapłaty za ich wykup. Wezwaniu temu powód uczynił zadość, zawiadomił o tym Spółkę (...) i wezwał ją do zapłaty. Spółka (...) w poprzednich latach zawarła już z innymi podmiotami umowy cesji na zabezpieczenie, a mianowicie umową z 20 września 2011r., zmienioną 14 września 2012r. z (...) (P.) Sp. z o.o. i (...) SA oraz z Zakładami (...) SA zbyła 47% praw i wierzytelności wynikających z każdego przyszłego dokumentu, nie mniej niż 70.000.000zł; a umową z 30 listopada 2012r. zbyła kolejne 47% praw i wierzytelności przyszłych na rzecz (...) sp. z o.o., nie mniej niż 70.000.000zł. Pozwane Województwo (...) umowy te honorowało, stanęło na stanowisku, że świadczenia z tych umów wyczerpały zakres przysługujących cedentowi uprawnień także z umowy o świadczenie usług z 15 stycznia 2013r., a nadto zakwestionowało dopuszczalność cesji ekspektatywy wierzytelności z tytułu umowy o świadczenie usług.

Sąd Okręgowy stwierdził, że do umowy przelewu na zabezpieczenie stosować należy przepisy kodeksu cywilnego o przelewie wierzytelności (art. 509-516 k.c.). Wyjaśnił, że zgodnie z art. 509 § 1 k.c. wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Zaznaczył, że cesja wierzytelności jest niedopuszczalna jedynie w ściśle określonych przypadkach, a mianowicie, gdy zakazuje tego ustawa lub umowa bądź sprzeciwia się temu właściwość zobowiązania. Sąd Okręgowy stwierdził, że dwie pierwsze z tych przesłanek w sprawie nie zachodziły, ponieważ strony w łączących je umowach nie wyłączyły możliwość dokonania cesji na zabezpieczenie ekspektatywy wierzytelności wynikającej z umowy o świadczenie usług w zakresie transportu publicznego z tytułu rekompensaty określonej w art 52 ustawy z 16 grudnia 2010r. o publicznym transporcie zbiorowym (dalej: u.p.t.z), a zawarcia takiej umowy nie zakazywała ustawa, a w szczególności przepisy u.p.t.z. i Rozporządzenia (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2007r. dotyczącego usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70 (dalej: Rozporządzenie nr 1370/2007).

Rozważając, czy cesji nie sprzeciwiała się właściwość zobowiązania, Sąd Okręgowy wyjaśnił, że pojęcie właściwości zobowiązania należy interpretować w sposób zbliżony do "właściwości (natury) stosunku" jako jednego z ograniczeń swobody umów, wynikającego z art. 353¹k.c. Stwierdził, że gdyby cesji sprzeciwiała się właściwość zobowiązania, to jej zawarcie byłoby sprzeczne jest nie tylko z art. 509 § 1 k.c., ale także naruszałoby art. 353¹ k.c., co ze względu na dyspozycję art. 58 § 1 k.c. prowadzić musiałoby do uznania cesji za czynność prawną bezwzględnie nieważną. Zauważył, że stosownie do 5 ust.1 u.p.t.z. - publiczny transport zbiorowy odbywa się na zasadach konkurencji regulowanej, o której mowa w Rozporządzeniu nr 1370/2007, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie oraz z uwzględnieniem potrzeb zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego. Art. 6 ust. 1 i 2 u.p.t.z. stanowi, że publiczny transport zbiorowy może być wykonywany przez operatora publicznego transportu zbiorowego

lub przewoźnika, którzy spełniają ustawowo normowane warunki do podejmowania i wykonywania działalności w zakresie przewozu osób i posiadają odpowiednie kwalifikacje, w tym do kierowania środkami transportu, wynikające z odrębnych przepisów, jeśli ich posiadanie jest niezbędne do wykonywania publicznego transportu zbiorowego. Wyjaśnił, że poprzez publiczny transport zbiorowy rozumie się powszechnie dostępny regularny przewóz osób wykonywany w określonych odstępach czasu i po określonej linii komunikacyjnej, liniach komunikacyjnych lub sieci komunikacyjnej oraz, że z założeń wynikających z Rozporządzenia nr 1370/2007 (pkt. 5) wynika, że publiczny transport zbiorowy jest konieczny z punktu widzenia ogólnego interesu gospodarczego i, że usługi te nie mogą być świadczone na zasadach komercyjnych. Aby zapewnić świadczenie tych usług, właściwe organy państw członkowskich muszą mieć możliwość podejmowania odpowiednich działań. Do mechanizmów, z których mogą korzystać należy przyznawanie podmiotom świadczącym usługi publiczne rekompensaty finansowej. Z przepisów Rozporządzenia nr 1370/2007 oraz art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej wynika, że rekompensatą z tytułu świadczenia usług publicznych jest każda korzyść, zwłaszcza finansowa, przyznana bezpośrednio lub pośrednio przez właściwy organ z funduszy publicznych w okresie realizacji zobowiązania z tytułu świadczenia usług publicznych lub powiązana z tym okresem. Oznacza to, że publiczne środki finansowe powinny być przyznawane wyłącznie na koszty związane z wykonywaną usługą i nie mogą być przekazywane na inne cele. Zaś w okolicznościach sprawy, przy przyjęciu dopuszczalności ich cesji, służyłyby zabezpieczeniu spłaty cudzego zobowiązania zaciągniętego w związku z emisją obligacji przez podmiot trzeci, a to doprowadziłoby do tego, że fundusze publiczne z tytułu dofinansowania uzyskałby podmiot nie będący stroną stosunku podstawowego.

Sąd Okręgowy stwierdził, że przelew wierzytelności i przejęcie długu to instytucje cywilnoprawne i aby wierzytelność mogła być przedmiotem przelewu musi ona wynikać ze zindywidualizowanego stosunku cywilnoprawnego. Tymczasem prawa i obowiązki będące przedmiotem spornych umów cesji znajdują swoje źródło w aktach publicznoprawnych, tj. w u.p.t.z. i Rozporządzeniu nr 1370/2007, uwzględniają potrzeby zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego i nie mogą w drodze umów cywilnoprawnych przechodzić na inne podmioty. Sąd Okręgowy zaznaczył, że wprawdzie w orzecznictwie i w doktrynie dominuje pogląd, że także roszczenia niemające charakteru cywilnoprawnego mogą być przedmiotem przelewu wierzytelności w reżimie art. 509 i nast. k.c., jednakże dopuszczalność takiego przelewu zależy to od funkcji i istoty prawnej tych wierzytelności. Podkreślił, że przejazd w ramach publicznego transportu zbiorowego ze swej istoty nie jest rentowny i dlatego jest dofinansowywany. Konieczność zapewnienia powszechnego i równego dla wszystkich dostępu do transportu publicznego jest wyrazem założeń państwa demokratycznego, które przewiduje, że pewne usługi przysługują wszystkim bez względu na dochód. Gwarancja ta wynika również z art. 69 Konstytucji, który stanowi, że osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają między innymi pomocy w komunikacji. Funkcją rekompensaty jest zatem wyrównanie podmiotom świadczącym usługi w zakresie publicznego transportu zbiorowego różnicy, jaka powstaje między ceną rynkową usługi przewozu a jego ceną detaliczną dla konsumenta, który usługę tę nabywa po faktycznie znacznie niższej cenie lub - w szczególnych przypadkach - nieodpłatnie. Uznał, że uprawnionym do rekompensaty jest wyłącznie podmiot, który świadczy usługi w zakresie publicznego transportu zbiorowego, zwłaszcza, że art. 52 u.p.t.z. stanowi, że operatorowi przysługuje rekompensata, jeżeli wykaże, że podstawą poniesionej straty z tytułu realizacji usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego są utracone przychody i poniesione koszty, o których mowa w art. 50 ust. 1 pkt 2 u.p.t.z., proporcjonalnie do poniesionej straty. Ponadto w ramach rekompensaty, w części, o której mowa w art. 50 ust. 1 pkt 2 lit. c u.p.t.z., operatorowi przysługuje rozsądny zysk, o którym mowa w załączniku do Rozporządzenia nr 1370/2007. Zgodnie z art. 53 u.p.t.z. organizator transportu przekazuje operatorowi rekompensatę, o której mowa w art. 50 ust. 1 pkt 2 u.p.t.z., jeżeli operator poniósł stratę i złożył wniosek o rekompensatę w trybie określonym w umowie o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego. We wniosku tym określa się wysokość utraconych przychodów i poniesionych kosztów, o których mowa w art. 50 ust. 1 pkt 2, obliczoną zgodnie z załącznikiem do Rozporządzenia nr 1370/2007, do wniosku dołącza się dokumenty potwierdzające wysokość utraconych przychodów i poniesionych kosztów, o których mowa w art. 50 ust. 1 pkt 2 u.p.t.z., a organizator weryfikuje wniosek i dokumenty przedstawione przez operatora, stanowiące podstawę obliczenia rekompensaty (art. 54 u.p.t.z.). Podkreślił, że art. 6 Rozporządzenia nr 1370/2007 stanowi, że każda rekompensata wynikająca z zasady ogólnej lub z umowy o świadczenie usług publicznych musi być zgodna z przepisami określonymi w art. 4 tegoż Rozporządzenia, bez względu na sposób udzielenia zamówienia. Każda rekompensata, bez względu na jej charakter, wynikająca z umowy

zawartej w następstwie udzielonego bezpośrednio zamówienia prowadzącego do zawarcia umowy o świadczenie usług publicznych - zgodnie z art. 5 ust. 2, 4, 5 lub 6 lub wynikająca z zasady ogólnej - musi ponadto być zgodna z przepisami określonymi w załączniku. Na pisemny wniosek Komisji państwa członkowskie zobowiązane są dostarczyć jej, w terminie trzech miesięcy lub w określonym we wniosku dłuższym terminie, wszelkie informacje, które Komisja uzna za niezbędne do dokonania oceny, czy przyznana rekompensata jest zgodna z Rozporządzeniem.

Podkreślając, że niedopuszczalność cesji wierzytelności wynikająca z właściwości zobowiązania, o którym mowa w art. 509 k.c., związana jest ściśle z podmiotami, treścią oraz celem nawiązanego stosunku prawnego, czyli elementami wskazującymi na fakt, że zobowiązanie może zostać wykonane jedynie między podmiotami, które łączy nawiązany stosunek prawny, Sąd Okręgowy zauważył, że środki z rekompensaty mają służyć dofinansowywaniu realizacji określonych zadań o charakterze publicznym. Zatem środki te nie mogą służyć innym celom - w przypadku rozpatrywanej cesji będą one służyć faktycznie zabezpieczeniu spłaty zobowiązania innego podmiotu. Ponadto, dokonanie cesji wierzytelności na zabezpieczenie w przypadku niespełnienia zobowiązania prowadziłoby bezpośrednio do przekazania środków rekompensaty na rzecz podmiotu nieuprawnionego, nie będącego stroną pierwotnego stosunku prawnego. Skutkiem tego byłoby przekazanie środków publicznych bez zachowania stosowanych procedur. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że właściwość zobowiązania (publiczny transport zbiorowy) leżącego u podstaw przyznania dofinansowania (rekompensaty) wyłącza dopuszczalność przelewu wierzytelności z tytułu tej rekompensaty.

Ponadto, Sąd Okręgowy zauważył, że wprawdzie możliwy jest przelew wierzytelności już istniejących i przyszłych, jednakże w okolicznościach sprawy cedent przeniósł na powoda wierzytelności z tytułu dofinansowań do transportu publicznego, które miały dopiero powstać na skutek dopełnienia przez cedenta czynności obwarowanych przepisami u.p.t.z. i art. 6 Rozporządzenia nr 1370/2007. Stwierdził, że niedopuszczalny jest przelew wierzytelności (a właściwie ekspektatywy wierzytelności), które w momencie zawierania umowy cesji jeszcze nie istniały i nie mogły być dostatecznie precyzyjnie określone ze względu na niezłożenie stosownych wniosków o rekompensaty z tytułu świadczenia usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego przez cedenta. Zaakcentował, że dokonanie cesji tej samej wierzytelności przez pozwane (...) na inne podmioty nie przesądzało prawnej skuteczności tej cesji.

Powyższe konkluzje legły u podstaw oddalenia powództwa przez Sąd Okręgowy w stosunku do pozwanego Województwa (...) w oparciu o art. 509 § 1 k.c. stosowany a contrario, a w stosunku do pozwanych (...) w oparciu o art. 516 zd. pierwsze k.c. stosowany a contrario. Sąd Okręgowy przywołując art. 516 k.c., który stanowi, że zbywca wierzytelności ponosi względem nabywcy odpowiedzialność za to, że wierzytelność mu przysługuje, podkreślił, że poza sporem pozostawało, że objęta cesjami wierzytelność temu pozwanemu przysługiwała. Stwierdził, że strony nie uregulowały zasad dotyczących powstania i zakresu odpowiedzialności zbywcy wierzytelności wobec jej nabywcy w wypadku, gdy cedowana wierzytelność nie zostanie skutecznie przeniesiona (w szczególności z powodu obowiązującego zakazu przelewu) lub będzie dotknięta wadami albo ograniczeniami, o których cedent nie zawiadomił cesjonariusza. Zbywca nie wprowadził nabywcy wierzytelności w błąd co do istnienia wierzytelności, jej rozmiarów, a także źródła z którego wierzytelność wynikała. Sama więc okoliczność, że umowa przelewu była nieważna z powodu przesłanek, o których powód jako nabywca wierzytelności wiedział przy jej zawieraniu, nie może stanowić samodzielnej odpowiedzialności pozwanej Spółki (...). Orzekając o kosztach procesu, stosownie do jego wyniku, na podstawie art. 98 k.p.c. Sąd Okręgowy zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych po 7.200zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w stawce minimalnej określonej w § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu), a dodatkowo na rzecz pozwanej Spółki (...) 17zł z tytułu zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Nadto, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach 39,86 zł z tytułu nieuiszczonych wydatków.

Apelację od wyroku wniósł powód, domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie, a to: art. 233§1 k.p.c. i art. 328§2 k.p.c. wyrażające się w

braku dokonania oceny całego zebranego w sprawie materiału dowodowego i braku jego wszechstronnego rozważenia, w szczególności pominięcie zeznań świadków J. K. i M. B., którzy byli prezesami zarządu powoda i pozwanej Spółki (...) w dniu 30 stycznia 2013r., K. C. (z domu G.) - prokurenta pozwanej Spółki (...), która podpisała w imieniu tej Spółki umowy cesji oraz W. W., pełniącego w dniu 30 stycznia 2013r. funkcję prezesa zarządu Spółki I., będących osobami kluczowymi i decyzyjnymi w procesie finansowania potrzeb taborowych (...) przez powoda, co mogło mieć i miało istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ doprowadziło do:

- zaniechania poczynienia przez Sąd ustaleń faktycznych co do istnienia przed zawarciem umowy cesji wierzytelności na zabezpieczenie zobowiązań Spółki (...) w stosunku do powoda z tytułu objętych w 2012r. obligacji wyemitowanych przez Spółkę (...) na 20 mln złotych, których windykacja przez powoda zamiast udzielenia przez niego zgody na „rolowanie” wyemitowanych uprzednio obligacji uniemożliwiłaby realizację przez Spółkę (...) w 2013r. przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym na terenie województwa (...);
- poczynienia przez Sąd błędnych ustaleń faktycznych w zakresie braku znaczenia zawarcia umów cesji wierzytelności na zabezpieczenie dla możliwości realizacji przez pozwaną Spółkę (...) przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym na terenie województwa (...) i wyprowadzenia wniosku, że zawarcie rzeczonych umów służyć miało jedynie zabezpieczeniu spłaty cudzego zobowiązania zaciągniętego w związku z emisją obligacji przez podmiot trzeci, tj. Spółkę (...);
- zaniechania poczynienia przez Sąd ustaleń faktycznych w zakresie wzajemnych relacji kapitałowych i właścicielskich pomiędzy pozwanym Województwem (...), pozwaną Spółką (...), powodem oraz Spółką (...) i znaczenia tych relacji w interpretacji rzeczywistego celu i znaczenia zawarcia umów cesji wierzytelności na zabezpieczenie, które umożliwiały realizację przez pozwaną Spółkę (...) przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym na terenie województwa (...);
- zaniechania poczynienia przez Sąd ustaleń faktycznych w zakresie ustalenia powszechnie stosowanej w obrocie gospodarczym praktyki dokonywania cesji wierzytelności z umów zawieranych w oparciu o identyczne normy prawnej i zasady jak zawarte przez powoda umowy cesji wierzytelności na zabezpieczenie.

Powód zarzucił także błąd w ustaleniach faktycznych polegający na niezasadnym uznaniu, że zawarcie umów cesji wierzytelności na zabezpieczenie służyć miało zabezpieczeniu spłaty cudzego zobowiązania zaciągniętego w związku z emisją obligacji przez podmiot trzeci, tj. Spółkę (...) podczas, gdy rzeczywistym ich celem było umożliwienie realizacji przez pozwaną Spółkę (...) przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym na terenie województwa (...).

Nadto zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

- art. 509§1 k.c. w zw. z art. 52 ust. 1 i 2 oraz art. 55 ust. 1 u.p.t.z. w zw. art. 6 ust. 1 i 2 Rozporządzenia nr 1370/2007 poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji przyjęcie niedopuszczalności dokonania przez pozwaną Spółkę (...) cesji wierzytelności na rzecz powoda z uwagi na właściwość zobowiązania w rozumieniu przepisu art. 509§ 1 k.c.
- art. 509§1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i w konsekwencji przyjęcie niedopuszczalności dokonania przez pozwaną Spółkę (...) cesji wierzytelności z umowy o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego na rzecz powoda z uwagi na brak istnienia przelewanych wierzytelności podczas, gdy wierzytelności te miały charakter dostatecznie ukształtowanych ekspektatyw wierzytelności i mogły stanowić przedmiot przelewu;
- art. 353¹k.c. w zw. z art. 52 ust. 1 i 2 oraz art. 55 ust. 55 u.p.t.z. w zw. z art. 6 ust. 1 i 2 Rozporządzenia nr 1370/2007 poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji przyjęcie, że zawarcie przez pozwaną Spółkę (...) z powodem umów cesji wierzytelności stanowiło przekroczenie granicy swobody umów w rozumieniu przepisu art. 353¹k.c. z uwagi na cel rzeczonych umów podczas, gdy celem tym nie było zabezpieczenie spłaty cudzego zobowiązania

zaciągniętego w związku z emisją obligacji przez podmiot trzeci, tj. Spółkę (...), a umożliwienie realizacji przez pozwaną Spółkę (...) przewozów pasażerskich w transporcie kolejowym na terenie województwa (...);

- art. 516 zdanie pierwsze k.c. w zw. z art. 471 k.c. poprzez błędną ich wykładnię i uznanie, że brak jest podstaw do przypisania pozwanej Spółce (...) odpowiedzialności odszkodowawczej w stosunku do powoda ze względu na nieważność lub bezskuteczność przelewu wierzytelności z umowy o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego z uwagi na brak stosunku podstawowego warunkującego taką odpowiedzialność podczas, gdy zastosowanie powinny znaleźć w tym przypadku zasady kodeksu cywilnego statuujące odpowiedzialność za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie od powódki kosztów postępowania apelacyjnego. Województwo (...) wywodziło, że Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że cesji wierzytelności sprzeciwiała się właściwość zobowiązania, a na poparcie tego stanowiska przywołał uchwałę Sądu Najwyższego z 26 listopada 2003r., sygn. III CZP 84/03 i treść art. 4 ust.1 pkt. 15 oraz art. 13, 22, 23, 52 i 59 u.p.t.z., podnosząc, że rekompensata wykazuje takie cechy jak dotacja w rozumieniu art. 250 ustawy o finansach publicznych, a zakaz cesji prawa do dotacji, jak i rekompensaty służy ochronie wydatków budżetowych i ma solidne podstawy prokonstytucyjne. Natomiast pozwana Spółka (...) wywodziła, że powód bezrefleksyjnie utożsamia pojęcie wynagrodzenia za wykonane usługi z rekompensatą oraz, że art. 55 u.p.t.z. tę ostatnią wprost określa jako dotację budżetową. Wywodziła, że prawidłowo stwierdzona nieważność umów cesji, wyłączała jej odpowiedzialność odszkodowawczą wywodzoną z regulacji art. 516 zdanie pierwsze k.c. w zw. z art. 471 k.c.

Sąd Apelacyjny uznał, że kluczową dla rozstrzygnięcia sprawy i wymagającą rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości pozostaje kwestia ważności i skuteczności umowy cesji na zabezpieczenie ekspektatywy wierzytelności wynikającej z umowy o świadczenie usług w zakresie transportu publicznego z tytułu rekompensaty określonej w art 52 u.p.t.z. w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją dokonaną ustawą z 11 września 2015r. i zwrócił się do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym o rozstrzygnięcie tej kwestii. Wprawdzie Sąd Najwyższy odmówił udzielenia odpowiedzi na to pytanie, niemniej udzielił istotnych i wiążących wskazówek, które pozwoliły Sądowi Apelacyjnemu na przesądzenie dopuszczalności takiej cesji.

W szczególności Sąd Apelacyjny przyjął, że choć charakter prawny rekompensaty określonej w art 52 u.p.t.z. wywołuje poważne wątpliwości, a jej definicja została ujęta tak elastycznie, że otwiera możliwość niejednorodnej jej oceny i choć rekompensatę można kwalifikować jako dotację w rozumieniu art. 126 ustawy o finansach publicznych - i tak właśnie zakwalifikowano ją w art. 55 u.p.t.z. i kwalifikuje się ją w praktyce organów skarbowych i samorządowych, to możliwe jest także kwalifikowanie jej - w wypadkach, gdy nie została zakwalifikowana wyraźnie ustawą jako dotacja - jako świadczenie cywilnoprawne.

Za przydaniem rekompensacie cywilnoprawnego charakteru przemawia bez wątpienia cywilnoprawny charakter stosunku prawnego łączącego pozwanych Województwo (...) i Spółkę (...), gdyż jego źródłem jest umowa, a nie władcze rozstrzygnięcie organu publicznoprawnego (jest to wynikiem świadomej decyzji ustawodawcy, który zrezygnował z dopuszczalnego w świetle Rozporządzenia nr 1370/2007 nakładania zobowiązań do wykonywania usług publicznych w transporcie zbiorowym aktami władczymi). Rdzeniem tej umowy było zaciągnięcie przez operatora transportu zbiorowego względem organizatora tego transportu zobowiązania do świadczenia usług związanych z wykonywaniem przewozu o charakterze użyteczności publicznej, a treść tego stosunku ukształtowana została przez strony, na co wskazuje art. 25 ust. 3 u.p.t.z., obejmujący typowe elementy cywilnoprawne. U.p.t.z nie przewiduje żadnych działań władczych w sferze egzekwowania postanowień zawartej przez pozwanych umowy o świadczenie usług w zakresie publicznego transportu zbiorowego w przewozach pasażerskich w transporcie kolejowym na terenie województwa (...), ani w sferze zmiany treści warunków umowy i jej rozwiązania (art. 25 ust. 3 pkt. 23 i 26 ust. 2). Znaczące jest też uregulowanie skutków okoliczności uniemożliwiających wykonywanie transportu zbiorowego (art. 44 u.p.t.z.), a także treść art. 19 ust. 1 i.p.z.t. oraz ratio legis u.p.z.t. Określonej w art 52 u.p.t.z. rekompensacie ustawodawca nie przypisał wyraźnie charakteru dotacji (a contrario względem art. 55 u.p.t.z.), a u.p.t.z. nie zawiera odesłania do ustawy o finansach publicznych. Rekompensata ta stanowi zapłatę za usługi, obejmuje także rozsądny

zysk operatora. Może ona przybrać postać inną niż świadczenie pieniężne podczas, gdy dotacja ze swej istoty jest świadczeniem pieniężnym. Traktowaniu rekompensaty jako świadczenia cywilnoprawnego nie sprzeciwia się ani art. 53 ust.1 i art. 50 ust. 1 i 2 lit. c) u.p.t.z., ani mechanizm kontroli wniosku o nią. Rekompensatę tę należy więc traktować jako świadczenie cywilnoprawne nie podlegające ustawie o finansach publicznych i, do którego odnoszą się regulacje art. 471 k.c. i art. 410 k.c.

Poza tym, w razie spełnienia przesłanek określonych w umowie i w granicach wyznaczonych przez Rozporządzenie 1370/2007 oraz u.p.t.z. operatorowi przysługuje roszczenie o wypłatę rekompensaty, której zapłaty może dochodzić przed sądem, w drodze powództwa cywilnoprawnego. Niewykluczona jest też bezpośrednia ocena dopuszczalności przelewu prawa do rekompensaty na podstawie art. 509 k.c. i nie sprzeciwia się temu stwierdzenie, że do czasu spełnienia przesłanek określonych w umowie, prawo to jeszcze nie istnieje, gdyż zgodnie z dominującym poglądem judykatury przedmiotem przelewu mogą też być wierzytelności (roszczenia) przyszłe, jeżeli są dostatecznie dookreślone. Taki zaś przymiot dostatecznie dookreślonej cechował sporne w sprawie prawo do rekompensaty, ponieważ w chwili dokonywania cesji istniał już stosunek prawny, z którego roszczenie o zapłatę rekompensaty miało wynikać i wiadomo było kto jest wierzycielem, a kto dłużnikiem i czego wierzyciel może żądać. Dopuszczalności przelewu nie sprzeciwia się jego warunkowy charakter, w szczególności konieczność wystąpienia przez operatora ze stosownym wnioskiem, gdyż przesłanki wypłaty rekompensaty zachowują aktualność, sytuacja dłużnika nie ulega pogorszeniu, a cesjonariusz nabywa prawo do rekompensaty dopiero po powstaniu prawa do niej.

Wreszcie, odnośnie do celu, którego finansowaniu mają służyć środki przyznane w ramach rekompensaty stwierdzić trzeba, że skoro rekompensata jest zapłatą za wykonaną usługę, obejmującą zwrot zainwestowanych środków i rozsądny zysk, to operator może nimi swobodnie zadysponować. Cel rekompensaty jest zrealizowany przez samą jej wypłatę i drugorzędne znaczenie ma to czy wypłata ta następuje na rzecz operatora, czy cesjonariusza. Co ważne, sposób jej wydatkowania (zadysponowania nią) przez operatora nie podlega kontroli finansowej w trybie przewidzianym przez art. 168 ust. 4 i 5, bądź 251 ustawy o finansach publicznych.

Przyjęcie dopuszczalności, a w konsekwencji ważności umowy cesji na zabezpieczenie ekspektatywy wierzytelności wynikającej z zawartej przez pozwanych umowy o świadczenie usług w zakresie transportu publicznego z tytułu rekompensaty określonej w art 52 ustawy z 16 grudnia 2010r. o publicznym transporcie zbiorowym implikowało stwierdzenie, że Sąd Okręgowy, który ograniczył się do stwierdzenia niedopuszczalności, a w konsekwencji nieważności tej umowy nie rozpoznał istoty sprawy, w związku z czym Sąd Apelacyjny - w oparciu o art. 386§4 k.p.c., w celu zachowania dwuinstancyjności postępowania - uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi stosownie do art. 108§2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zaleca też Sądowi Okręgowemu, zgodnie ze wskazówkami Sądu Najwyższego, aby przy ponownym rozpoznaniu sprawy nie pomijając, że powódka zmierzała do wykazania, że cesje na zabezpieczenie były częścią mechanizmu mającego na celu umożliwienie realizacji przez pozwaną Spółkę (...) przewozów pasażerskich ustalił, czy Spółka ta składała wnioski o rekompensaty za poszczególne miesiące wraz z miesięcznymi sprawozdaniami z wykonywanych przewozów i komu te świadczenia zostały wypłacone. A następnie, aby ocenił, czy świadczenia wypłacone przez Województwo (...) cesjonariuszom z umów zawartych przed 15 stycznia 2013r. wyczerpywały zakres tych, które przysługiwały Spółce (...) z umowy. Nadto, aby rozpoznał nowe wnioski dowodowe powoda, zgłoszone w piśmie z 26 lipca 2018r. i dalsze, o ile takie zostaną zgłoszone.

SSO Aneta Pieczyrak-Pisulińska SSA Piotr Wójtowicz SSA Joanna Naczyńska